

Mihail Sadoveanu

Fântâna dintre plopi

Soarele bătea pieziș în hanul Ancuței, scânteind geamurile zăbrelite. Lăutarii se sculaseră din cotloanele lor și-și sticleau dinții; Ancuța cea sprâncenată ațâța iar focul în covrul vechi de spuză; noi, gospodarii și cărăușii din țara-de-Sus, ne uitam numai cu coada ochiului la oalele goale înșirate pe lângă proțapuri. Dar scripcile și cobzele încă n-aveau cătare. Și nici comisul Ioniță de la Drăgănești nu-și începu povestea pe care o așteptam. Căci pe șleahul Romanului se vedea venind un călăreț, învăluit în lumină și-n pulberi. Calu-i pag, cu grumazul încordat și cu coama fluturând, în buiestru iute, luneca spre noi.

Înspre munți erau pâcle neclintite; Moldova curgea lin în soarele auriu într-o singurătate și-ntr-o liniște ca din veacuri; și câmpurile erau goale și drumurile pustii în patru zări; iar călărețul pe cal pag parcă venea spre noi de demult, de pe depărtate tărâmurii. Și cum ajunse drept la han, coti, căci aici îi erau

sortii să se oprească. își scoase pălăria de pâslă neagră și ne pofți la toți bună-ziua și noroc bun.

Era om ajuns la cărunteță, dar se ținea drept și sprinten pe cal. Purta ciubote de iuft cu tureci nalte și-un ilic de postav tivit cu nasturi rotunzi de argint. Pe umeri, ținută numa-ntr-un lănțujel, atârna o blăniță cu guler de jder. Avea torbă de piele galbănă la șold și pistoale la coburi. Obrazu-i smad cu mustăcioară tunsă și barbă rotunjită, cu nas vulturesc și sprâncene întunecoase, arăta încă frumuseță și bărbăție, deși ochiul drept stâns și închis îi dădea ceva trist și straniu.

Cum coborî de pe cal, zâmbind cu prietinie și privindu-ne cu ochiu-i limpede și albastru, comisul Ioniță îl cunosc și se și repezi din locul lui, înălțând brațele și strigând cu voce mare:

— Oare mă-nșel? Nu ești dumneata prietinel meu Neculai Isac, căpitan de mazăli?

Zâmbetul călărețului pieri și ochiu-i cresc, rotund și ațintit.

— Da, răspunse el cu voce moale și blândă; eu sunt Isac. Acuma te cunosc și eu. Dumneata ești comisul Ioniță, de la Drăgănești.

Cu mare plăcere văzui pe cei doi oameni îmbrățișându-se. Și tovarășii ceilalți erau mulțămiiți de asta. Și ochii Ancuței se înduioșară.

Iapa cea bătrână și slabă a comisului rânji și râncheză în dosul hanului.

— Aista-i cal din calul meu din tinereță, zise comisul, semetind capul și desfăcând brațele.

Străinul își întoarse ochiul spre dihania cea bătrână și zâmbi ușor, fără să pară prea mirat.

— Cu asta am umblat eu o țară, urmă comisul. Amândoi, îți aduci aminte? Am bătut drumurile și ne-am părăduit tinerețele! De când ne-am despărțit însă, văd că ai pierdut o lumină.

— Da, răspunse călătorul cu vocea-i blândă. Am pierdut. Am avut o întâmplare năprasnică... Și Dumnezeu m-a întors prin locurile acelei dureri.

— Cum se poate? Aici ai avut această întâmplare?

— Da, prietine, îngăduie-mi numai să-mi duc calul la adăpost, să-l grijesc și să-i dau grăunțe. Pe urmă om bea un pahar de vin și ți-o povesti ce nu știi...

Pășind sprinten mazâlul trecu spre grajd, ducându-și calul de că 13513g610n păstru.

Ancuța, răsărind ca dintr-o amintire, privi după el și grăi în șoaptă spre comis:

— Aista-i omul cel din Tara-de-Jos, de care vorbea maică-mea, când eram copilă?

— Da, răspuse comisul; Neculai Isac de la Bălăbănești, din ținutul Tutovei. Am fost prietini buni în tinerețele noastre.

— Spunea maică-mea, urmă Ancuța, că a avut mare val și erau să-l omoare niște țigani aici, la vad la Tupilați. Era o poveste înfricoșată, de care nu-mi mai aduc aminte.

— Atuncea are să ne-o spuie șingur căpitanul Neculai, cuvântă cu mare mulțămire răzășul. Să știi dumneata, dragă Ancuța, că acest mazâl de la Bălăbănești, care se uită acum liniștit la noi și grăiește așezat, a fost un om cum nu erau mulți în țara Moldovei. Voinic și frumos - și rău. Bătea drumurile, căutându-și dragostele; se suia la mănăstiri și cobora la podgorii. Și pentru o muiere care-i era dragă, își punea totdeauna viața. Așa om a fost. Ș-a avut ibovnice cătră toate zările. Ș-adulmeca pe drumuri fără hodină și fără astâmpăr...

La aceste vorbe, noi, răzășii și căraușii din țara-de-Sus, ne-am uitat unii la alții prea bucuroși și-am cunoscut că mazâlul trebuie să

fie un om cum ne place nouă. Iar Ancuța cea tânără și-a înălțat sprâncenele zâmbind, și-a potrivit măregele la gât și cârligele de păr la urechiuși. Și când văzu pe mazâl că se întoarce spre noi, îi trecu pe dinainte, ușurel, mlădiindu-se cum știa ea că-i șade bine.

Căpitanul Neculai păși la butucul din preajma focului, își scoase blănița și își înfășură în contăș pistoalele. Puse șaua și frâul deasupra și se așeză mulțămit alături, privind în juru-i. Ca și cum ar fi știut ce dorește, Ancuța ieși ca o șerpoaică pe gura gârliciului, aducând în dreapta cofăiel plin și-n stânga ulcica nouă. Cu obrajii rumeni și gâfâind, se opri lângă foc și întinse mazâului ulcica. Lăutarii se trăseseră pe nesimțite aproape și rânjeau cu viclenie sunând din strune.

Când văzui pe moș Leonte, cetitorul de zodii, că-și caută loc lângă cei doi prietini, fără să stau prea mult la îndoială, mă ridicai de la proțapuri, făcui doi pași și grăii cu îndrăzneală: — Prea cinstite căpitane Neculai! Noi suntem aicea mai mulți gospodari și cărauși din țara-de-Sus, care foarte dorim să cinstim cu domnia ta o ulcică de vin nou și s-ascultăm întâmplarea cea de demult...

— Iubiților prietini, îmi răspunse mazâlul, mie mi-a plăcut totdeauna să beau vinul cu tovarăși. Numai dragostea cere șingurătate. Divanul nostru-i slobod și deschis și-mi sunteți toți ca niște frați!

Pe loc cufundând noi ulcelele în cofaiel, le-am închinat căpitanului și ne-am strâns împrejurul lui, iar lăutarii au prins a cânta cu jale cântecul cucului bătrân. Ci nu mult după aceea, când am istovit vinul, s-a ridicat și Ancuța de la foc cu puii fripți în țiglă. După ce-a venit alt vin și-am închinat iar, într-o vreme a rămas căpitanul Isac de la Bălăbănești puțintel mâhnit, și, cuprinzând pe comisul Ioniță de umăr, a oftat și-a zis, uitându-se spre pâcla munților, la asfințit:

— Săracă țară Moldovenească! Erai mai frumoasă în tinerețele mele!

Pe urmă s-a întors spre Ancuța, tulburat, îngânând cel din urmă vers al lăutarilor:

Trage, mândro, cu bobii...

Trage, mândro, și-mi găcește

Codrul de ce-ngălbenește,

Omul de ce-mbătrânește...

A apucat pe hangiță de mână, și ea nu s-a sfiit, ci numai clipea domol ca o mătă

desmierdată. Iar noi am rămas tăcuți, căci am înțeles că mazâlul vrea să ne spuie întâmplarea lui de demult.

— Domnilor și fraților, a vorbit căpitanul Isac de la Bălăbănești, - ascultați ce mi s-a întâmplat pe-aceste meleaguri, când eram tânăr. De-atuncea au trecut ani peste douăzeci și cinci. Catastihul acelor vremuri a început să mi se încurce. Eram un om buiac și ticălos. Calul meu sta hojma cu șaua pe dânsul și bătrânii mei nu-mi vedeau obrazul cu săptămânile. Maică-mea mă bocea în fiecare duminică și mă blăstăma și dădea leturghii lui popa Nastasă, ca să mă liniștesc și să mă-nsor. Iar tatu-meu tăcea și-o privea într-o parte căci și el fusese ca mine și-i făcuse multe zile amare. Om nevrednic nu pot să spun c-am fost. Aveam oi și imășuri și neguțam toamna vinuri; dar îmi erau dragi ochii negri, și pentru ei călcam multe hotare. Dumnealui comisul Ioniță să vă spuie câte drumuri am bătut, căci și el avea patima mea în zilele lui și eram de multe ori tovarăși.

Așa, într-o toamnă ca asta, duceam vinuri la ținutul Sucevei. Și eram în popas aici, la hanul Ancuței, cu căraușii și cu antalele. Și mă aflam în mare mâhnire, căci dragostea mea din

anul acela se desfrunzise cu vara. Iar mama acestei Ancuțe se uita pe sub sprâncene la mine și râdea, căci nici vinul nu-mi plăcea, nici pe lăutari nu-i sufeream. Umblam bezmetic și singur ca un cuc.

Era într-o sâmbătă, pe la toacă. Am încălicat și-am purces încet, pe-un drumușor, printre miriști. Și-ascultam în singurătate, pe sus, cocoarele care se călătoreau. Când am ajuns la malul Moldovei, am luat-o la vale, printre apă și luncă, într-un răstimp au început clopotele la biserica de la Tupilați. Am oprit calul și le-am ascultat cu jale, până ce au conținut și-mi aduc aminte că, după ce au stat clopotele acelea, am auzit altele, de la bisericile altor sate, - și picurau depărtate și stânse: parcă băteau în inima mea. M-am trezit într-un târziu privindu-mă într-o revărsare de apă ca-ntr-o oglindă, și m-am spăriat de mine, ca de o vedenie.

Am pornit iar, și umblam pe gânduri; până ce-am auzit sunet de voci. Treceam pe după o perdea de răcniți și nu mai vedeam balta. Am cotit într-un corn de luncă și mi s-au arătat deodată gârle arzând în soarele asfințitului, printre scruntare. Și-o liotă de țigani

tocmai sfârșea de răstocit o creangă a apei, aproape, și-acuma se împrăștiau după pește răcnind și țupăind ca niște diavoli

Am strunit calul Am auzit un voci gros: parc-ar fi dat o poruncă. Puradeii și muierile s-au oprit Pe urmă, la aceeași voce, au pornit înainte. Iar de la răstoacă un țigan bătrân și nalt, în durligi, s-a îndreptat spre mine, pășind rar, ca pe catalige, prin gărlă.

Cineva l-a strigat din urmă:

— Und' te duci, măi Hasanache?

El nici n-a catadicsit să răspundă. Pufăind din lulea, se apropia de mal.

Din altă parte, porni după el o fetișcană cu fusta roșă. La un braț de apă dădu la adânc și prinse a țipa ș-a râde, ridicându-și la subsuori fusta. Trecu repede, și porni pe prund înaintea bătrânului.

Hasanache răcni răgușit după ea, amenințând-o cu pumnul:

— Fă-napoi, fa!

Ea-și scutura capul gol, și-și steclea dinții. Aproape de mine se opri și mă privi uimită, parcă vedea o sălbăticiune rară.

— Fă-napoi, fa Margă! strigă iar țiganul cel bătrân. Lasă pe boier în pace!

Ea făcu iar semn de împotrivire din cap și începu a râde.

Era o fetișcană de optsprezece ani. Îi văzusem în apă trupul curat și frumos rotunjit. Sta aproape de mine, numai în cămașă și-n fustă roșă. Obrazul îi era copilăresc; dar nasul arcuit, cu nări largi, și ochii iuți mă tulburară deodată. Am simțit în mine ceva fierbinte: parc-aș fi înghițit o băutură tare.

Hasanache o ajungea cu brațul ridicat Ea feri în lături, mă ocoli în fugă și trecu iar spre baltă. La malul apei se opri și începu iar să mă privească.

Bătrânul își scoase luleaua, scuiță, și rânji negru. Toți dinții dinainte îi erau rușiți.

— Sărut mâna, beiule, nu băga în samă. E-o fată proastă, care n-a ieșit încă în lume.

Marga chicoti, la malul bălții, și păru-i negru și lins avea luciri de păun.

Hasanache o amenință cu luleaua. Apoi iar se întoarse spre mine.

— Dumneata trebuie să fii boierul care-a poposit la han, cu vin din jos...

— Da, dar de unde știi?

— Mi-au spus lăutarii, care-s de-ai noștri. Am văzut obraz străin și-am înțeles că dumneata

trebuie să fii acela. Dacă mi-i da de-o garafă de rachiu, îți pup mâinile și-ți zic bogdaproste mării tale. Îți faci pomană c-un țigan bătrân și nevolnic!

Încet-încet laia de la pescuit lăsase răstoaca și venea cătră mine, împingându-se, ferindu-și capetele și privind-mă cei de la spate pe după umerele celor dinainte. Unii întrebau ceva pe Marga. Ea le răspundea șoptit și mă privea zâmbind, cu coada ochiului.

Am tras de la șold tașca, am deschis-o și-am scos din ea un bănuț de argint Hasanache l-a prins din zbor și l-a vârât repede în gură. Am mai scos un ban și-am făcut un semn țigăncușei. Ca o șopârlă s-a zvârlit spre mine și-a primit banul în poală. Hasanache prinse a urla cătră ceilalți și-a-i mâna înapoi spre baltă.

Nu mai aveam de ce sta într-asemenea larmă. Am pomit-spre han; însă cu îndoială. Pe când urcam un ponor, am mai întors o dată capul. Pe Marga n-am mai văzut-o.

Eram nemulțămît. Calul mergea domol prin țărâna moale și eu mă gândeam la fel de fel de lucruri, în care amestecam pe țigăncușa cu fustă roșă. Cotii după colnic; și dintrodată mi se înfățișă, într-o văiugă verde, o fântâniță

cu colac de piatră, între patru plop. Era un loc tainic și singuratic. Apa neclintită, aproape de ghizdele, avea în ea ceva viu: mișcarea mărunță și neconținută a frunzișurilor.

Calul înclină capul și rupse o gură de iarbă, îl strunii și-i dădui pinteni. După o vreme, începui a vedea hanul. Atunci mai privii de cea din urmă oară îndărăt, în vârful plopilor, la fântâna șinguratică, lucea asfințitul. Iar în umbra de dedesubt sta Marga, cu mâna streșină la ochi. Mi s-a părut? A fost o arătare? Am zărit-o numai o clipă, cât a ținut și lucirea soarelui de deasupra.

Pe atuncea nu cunoșteam, ca acum, sufletul femeilor. Cu toate acestea, a doua zi dimineață, o așteptam pe Marga. Pe când oamenii pregăteau boii ca să-i înjuge la cară și moș Irimia, vata-manul cărăușilor, îmi lămurea pe ce drum trebuie s-apucăm, eu tot fulgeram cu ochii drumeagul Tupilaților. Ce așteptam eu însă nu se vedea.

Mi-am potrivit coburii, am cercetat pistoalele. M-am plecat apoi, ca să strâng chinga calului, hotărât să încalic. Când înalț capul, Marga la doi pași de mine. Întindea mâna, ca să mângâie botul roibului. Și râdea.

Era îmbrăcată cu fusta ei roșă și cu polcă albastră. La cap își potrivise o batistă ca sângele. Gâtul îi era plin de hurmuzuri, în picioare avea încălțări nouă. Cu înfățișarea ei neliniștită de căpriță neagră, parcă ieșise din pământ, însă nu mă privea.

Mi-am simțit inima bătând, și-am văzut că mi-i dragă, măcar că era o țigancă proastă. Când o întrebai: «Tu ești?», răsări și i se înfiorară nările.

— Sărut mâna, boierule, eu sunt. Am venit să-ți mulțămesc. Asară, abia am așteptat să iasă jidovul din sâmbătă și m-am dus la el cu carboava dumnitale. Mi-am ales ciuboțele!

Și-mi arată pe rând încălțărilor, ridicând câte-un picior și săltându-și fusta cu vârful degetelor.

Moș Irimia se trase mormăind la cărașii lui. Îmi cunoștea el năravurile. Mă apropiiai de fată. Îi zisei râzând:

— După cum văd, te-ai gătit de duminică. Ești frumoasă ca o duducuță.

Vorba-i făcu mare plăcere. Sângele-i rumeni obrazii. Clătină din cap și mă privi în față:

— Nu m-am îmbrăcat pentru biserică!

— Atuncea pentru ce?

— Așa mi-a plăcut mie. Am venit la orândă, să iau rachiu pentru uncheșu Hasanache. Și să mulțămesc boierului, cum am spus.

— Eu socoteam c-ai venit să-mi găcești.

— Nu, cuconașule, că nu-s babă, nici spun minciuni. Ce ți-aș fi putut găci?

— Credeam că mi-i găci cu cine aș dori eu să mă-ntâlnesc într-un loc.

— Unde? șopti ea râzând cu toată fața. La fântâna dintre plopi?

— Da.

— Cu cea pe care-ai văzut- o acolo asară?

— Da; de-atuncea o doresc.

— Se poate, cuconașule, îngână ea blând, și ochii i se umbriră; dar aceea-i o biată fată din șatră și dumneata numai cât șăguiești și te duci. Iaca, boii îs înjugați și carăle pornesc, încalici și dumneata, și ea te poate aștepta hăt și bine. Desară cine știe unde ai să înseninezi.

— Ba s-aștepte, îi răspunsei eu privind-o țintă, fără zâmbet. La două ceasuri după înserat, eu mă întorc și sunt acolo.

Ea-și plecă nasu-n pământ și tăcu un răstimp. Apoi, fără să mă privească, începu cu altă voce:

— Dar după ce duci vinul unde trebuie, nu te întorci tot pe acesta drum și nu poposești aici?

— Ba da. Însă poate fi întârziere, dacă nu mi-a pregătit boierul de la Pașcani banii.

—Așa?

Se răsucea ușor în loc, la dreapta și la stânga, mlădiindu-și mijlocul și privindu-și cu stăruință ciuboțelele. Apoi deodată îmi apucă mâna cu care țineam dârlogii calului, mi-o sărută, se întoarce și fugi. Se mistui undeva, pe sub zidurile hanului. O mai așteptai o vreme, cu ochii, dar n-o mai văzui.

Ancuța ieși în ușă, ca să-și primească banii de gazdă. Măcar că nu mai era tânără, era frumoasă femeie, plină și voinică, îmi zâmbea viclean, clătinând din cap, căci toate le pricepea și toate le vedea. Era ca și Ancuța astălaltă, care se uită acuma la mine. Dar asta-i mai tânără și mai frumoasă.

Oamenii îndemnau boii și carăle ieșeau scârțâind la șleah. Când a trecut și cel din urmă car, al unsprezecelea, m-am zvârlit și eu în șa. Lăutarii s-au ploconit cu cușmele în mână, din colțul gârliciului. Eu am trecut la drum, și Lupei, cânele cel mare, sur, slobozit de moș Irimia din lanț, începu să latre și să salte împrejurul roibului. Era o dimineață limpede de toamnă în valea Moldovei. Se auzeau clopote

de biserici sunând în depărtări. Acuma sunetul lor venea până la sufletul meu blând și cu dulceață.

Am mers multă vreme așa, având soarele-n spate și apele Moldovei în stânga. Am trecut prin satele răzășilor de la Mitești, Năvrăpești și Mirosălvești. Pe urmă am lăsat valea Moldovei și-am prins a sui dealul cel lung spre Brătești. Când am ajuns acolo, în codru, sub schit, am făcut popas. Dar eu nu v-aș putea spune c-am grăit cu oamenii pe unde am trecut, nici ce-am văzut; căci aveam în mine chipuri și vedenii care mă duceau ca-n zbor aiurea.

Cătră asfințitul soarelui am fost la Pașcani și m-am înfățișat la curte. M-am închinat cu sănătate în fața lui Canta și i-am arătat că i-am adus vinul tocmit. Dumnealui m-a bătut pe spate și mi-a zis «brava»; mi-a orânduit odaie de mas și mâncare și-a rămas hotărât să descărcăm a doua zi. Mi-a mai povestit domnia sa cum i-a bătut piatra în anul acela viile de la Cotnari; dar nu prea băgam de samă, căci se ridicau pâcle de pe Siret și venea sara.

După ce-am mâncat și-am făcut cercetarea oamenilor și rânduiala pe noapte, am spus o vorbă tainică lui moș Irimia, care mi-a

scos pe furiș calul la poarta curții. Cu Lupei după mine, am pornit întâi la pas. În sat am luat-o în trap ușor. Pe urmă am pișcat roibul cu harapnicul. Și-am mers într-o întinsoare, cu șuier de vânt în urechi, domolindu-mi fuga numai în sate. Și la două ceasuri după înnoptat am văzut hanul Ancuței scânteind c-o singură lumină. L-am ocolit și-am apucat prin miriști. Am dat pe urmă în drumeag. Și-am pus pe roib în pas când am simțit că m-apropii de fântâna cu patru plopi, îmi bătea inima și mă temeam să nu găsesc locul mort. O lună știrbă se ridica din răsărit ca peste o pustie.

Deodată, când simții freamătul plopilor, Lupei mârâi ușor. Atunci descălicai. Poruncii cu voce scăzută: «Fii cuminte, Lupei!» și mă oprii. Am avut o tresărire năprasnică în toată ființa. Marga era lângă mine. În lucirea ștearsă a lunii, sta puțin întoarsă, cu fruntea grămădită în cotul mâinii stângi. Când am atins-o, și-a lăsat brațele în jos și mi-a făcut față. O auzii râzând încet. Purta pe ea toate podoabele: le simțeam pipăind-o. N-avea duh de tutun și capu-i mirosea a flori.

În acei ani ai tinereții, nopțile-mi păreau mai scurte. Și vorbeam mai puțin. Cum a

asfințit luna, roibul a nechezat încetișor. M-am înălțat în picioare, lângă ghizdelele fântânii. Marga mi s-a aninat de umăr, și-a grămădit capu-n pieptul meu și-a prins a plânge.

— Nu fi proastă și nu plânge! i-am zis eu. Desară mi-i drumul înapoi. Vreau să-ți aduc o scurteică de vulpe de la Pașcani.

Ea se strângea în mine suspinând.

— N-ai să te-întorci. Că eu îs o roabă și-o nemernică. Dar am să te aștept și-am să mor lângă fântână dacă nu vii!

Am stăpânit-o un răstimp sub braț, și-am învălit-o-n contăș, căci tremura toată. Și după ce m-a sărutat și i-am mângâiat ochii, am lăsat-o arzând, în lacrimi. Am încălicat și-am purces repede c-un gând neconținut și stăruitor să mă opresc și să mă-ntorc spre ea. Cu cât mă depărtam, cu atâta o șimțeam mai aprig în mine.

La Năvrăpești, am prins a zări pe Moldova pâcle nedeslușite și-n răsărit s-a arătat geana de ziuă. Când am coborât la Pașcani, răsărea soarele-n negura Siretului. Am descălicat la poarta curții, mi-am dus calul la grajd. M-am întors la cișmea și mi-am stropit obrazul cu apă rece. Pe urmă m-am îndreptat

spre pivniță, unde auzeam vocea supărată al lui moș Irimia.

Am descărcat cu bine vinul. Și toate antalele de la podgoriile cele de departe, după ce-au călătorit în scârțâit de cară și-n soare de toamnă, au coborât la întuneric, în hrube. Oamenii boierului le ciocăneau, trăgeau pe vrană vin cu trestioarele. Și la urmă a venit și boierul în ființă, a gustat o cupă, și-a ciocnit cu mine și mi-a zis iar: Brava! - De-acuma, căpitane Neculai, a urmat el, să vii după mine în cerdac să facem socoteală și să-ți dau dreptul tău!

Cu ce mi-a dat boierul; florini de argint, mi-am umplut tașca. M-am închinat supus cătră cinstitu-i obraz, i-am pupat mâna și-am coborât cătră tovarășii mei. Era vremea de-amiază. După prânz, am hotărât să luăm drumul înapoi, cătră locurile noastre.

Dar mâncarea, pentru mine, n-avea gust și preț. Am înfulicat hulpav ceva, în fugă. Și, cu gândurile nopții, mi-am lăsat tabăra și-am dat o raită printre oamenii și slujbașii curții, întrebând de-o scurteică de vulpe. Banul bun găsește ce-ntreabă. Așa c-am găsit îndată o blăniță cu fața de postav roș. S-am șimțit,

luând-o în mână, plăcerea țigăncușei, și-n suflet mi-au scăpărat ochii ei iuți.

Am făcut calea-ntoarsă, încet, în pasul boilor. Era o zi lină, fără boare de vânt. Și-n făgetul nalt, bătut de brumă, frunzele se desprindeau singure și cădeau domol fâșâind: codrul parcă era o ființă și ofta trudnic. Mergând în pas leneș, mângâiat de soare, dormitam în șa și-mi visam ibovnica la fântâna cu patru plopi.

Cu carăle, am mers astfel până cătră sară. N-aveam de ce mă grăbi. Pe urmă, când a intrat în mine neliniștea ca un pojar, m-am alăturat de Irimia, la carul cel din cap, și i-am spus șoptit: — Moș Irimie, popasu-i la han la Ancuța. Eu mă duc înainte. V-aștept acolo.

Bătrânul și-a întors cu muștrare ochii cătră mine:

— Bine, căpitane Neculai. Du-te unde știi și ne-om vedea la han.

Am dat pinteni calului. După douăzeci de obrațe, în jurul meu începu să salte și să latre vesel Lupei. Moșneagul, mă gândeam eu, e cu grijă, ca totdeauna. Mi-a trimis străjer.

Am pus calul în buiestru și-i ascultam, în liniștea înserării, bătaia potcoavelor pe șleah.

Stele se aprinseră în cerul curat. Câteva focuri clipiră și parcă le răspunseră pe dealurile de dincolo de Moldova. Drumul era fără oameni, și câmpurile înțeleniseră în liniște, ca-ntr-o taină.

Mi-am împins roibul de-a dreptul spre locul știut. Luna încă nu răsărise.

Sub plopi, la fântână în vâlcică, era mai întuneric. M-am apropiat pe jos, cu frâul calului trecut prin cotul mâinii stângi. Când m-am oprit, am simțit numai freamătul neostoit al frunzișului. Am legat calul sub unul din plopi, de-o tufă. Lupei s-a încovrigat sub botul lui, în păiuș.

Am așteptat o vreme; nu multă. Când ieși luna în răsărit ca un ochi de spaimă, cănele mârâi. Dar tăcu îndată, căci cunoscuse pe cel ce vine. Pașii spre fântână. Zării prin întunecime umbra Margăi: parcă venea fugind. Se opri c-un țipăt înăbușit: mă văzuse.

Apoi se repezi și mă cuprinse de grumaji. Gâfâia și mă strângea cătră ea, scâncind. Rămase lipită de mine, și după ce se potoli, suspină prelung și adânc.

Lepădai contășul în iarbă, aproape de colacul de piatră al fântânii, și mă lăsaî jos.

Fata îngenunche lângă mine. Îi vorbii, mângâind-o:

— Margă, ieri-noapte îți era răcoare și tremurai. Ți-am adus scurteica juruită.

Ea pipăi haina, râzând fericită și o trase pe mânici. Grăi alintându-se:

— Acu văd, boierule, că ți-a fost puținel dor de-o biată fată... Se întinse lângă mine. Am cuprins-o în brațe. O desmierdam

Și ea avea o înfiorare ș-un geamăt ca de sălbăticiune rănită.

— Ce ai tu, Margă? am întrebat-o eu într-un răstimp.

Ca și cum aș fi lovit-o, răsări în capul oaselor și prinse a-și bate fruntea cu pumnii.

— Boierule! Calcă-mă-n picioare, omoară-mă și zvârle-mă-n fântână căci nu ți-am spus mai degrabă!

I-am cuprins brațele strâns îngrijat deodată.

— Ce este? Nu înțeleg. Vorbește lămurit!

Ea acuma plângea, și se apleca spre manile mele, sărutându-le.

— De ce nu mă bați? de ce nu mă zdrobești? Iaca ce-i. Uncheșul Hasanache m-a trimes ieri dimineață la crăsmă. A băgat de samă că te uiți lung la mine și mi-a spus să viu și să-ți intru în

suflet și să ne-ntâlnim... Și să-i spun lui unde mă găsești. Și el, cu cei doi frați mai mici ai lui, Dimachi și Turcu, să vie când îi fi cu mine, unul să-ți fure calul și ceilalți doi să sară și să te doboare...

Abia-i deslușeam vorbele din tânguire.

— Și tu ce-ai făcut? Le-ai spus unde vin să te găsesc?

— Le-am spus, că altfel mă omorau.

— Și de ce n-au venit asară?

— Au așteptat să te-întorci cu paralele de pe vin.

— Ș-acuma au să vie? Au să vie! răcni ea, înăbușit N-am putut răbda de dragoste și-am vrut să mai stai cu mine, de-aceea nu ți-am spus cum am venit. Dar acuma nu mai pot, și-ți spun; căci vor să te omoare și să-ți ieie banii. Au mai făcut ei fapte de-acestea și nu se tem de nimica! Acuma eu știu c-au să mă înjunghie, căci au înțeles că-mi ești drag, ș-au să priceapă de ceai scăpat, dar de-acuma înainte nu-mi pasă!

Mă ridicasem din locul meu, răcit de-un fior. Fata îmi îmbrățișa genunchii:

— Du-te repede! du-te repede!

Vocea ei era plin de groază. Era prea târziu. Cânele începu a hămăi deodată sălbatic, întărâtat și dușmănos. Mă repezii spre cal. «De-acu mă omoară, căci m-au auzit!» răcni Marga cu obrazul la pământ în urma mea, în întunecime, cu ură, izbucni un strigăt gros: cunoscu vocea lui Hasanache.

Am fost din câteva sărituri lângă cal. Lupei, c-un urlet, se izbise de ceva în tufe și prinsese, rupând. L-am îndemnat cu voce apăsată: «Prinde, Lupei! Nu te lăsa!» Era un câne tare și ager la colț, în care îmi puteam pune nădejdea.

Am smuls frâul, am încălicat și-am deschis coburii. Cu pistolul în mână, am dat pinteni calului și l-am repezit după larma cânelui. Din urmă-mi am auzit urlete omenești de îndemn. Cum suiam din vâlcică în goană, am deslușit pe zare, la limpeziș, mogâldeța țiganului care fugea de câne. Am tras cu pistolul; am auzit zăpăitul cânelui după el: nu-l nimerisem.

Ajuns sus, îmi îndreptai calul după lătratul lui Lupei. Eram tare în șa, aveam arme la mine și nu mă temeam. Dar cum goneam pe cel dinainte, din urmă șimțeam că mă alungă și

pe mine cineva. Auzeam vocile de îndemn tot mai aproape, din urmă și pe două părți, ca și cum ar fi vrut să-mi taie laturile. Pe miriști, luna știrbă vărsă o lucire slabă. Pe fugarul dinainte îl vedeam, întorsei capul la dreapta și la stânga. Țigani din urmă se țineau de mine zvârlindu-se în prăjini. Și răcnetul lor, același cuvânt, îl repezeau din când în când celui dinainte. Deodată-i înțelesei, - când băgai de samă că alergam cotit. Cel gonit de Lupei fugea șerpuit prin miriște; cei din urmă mă ajungeau.

Și deodată-mi ieșiră pe laturi înainte. Săltau ghemuiți și răsucindu-se ca niște diavoli negri. Unul dintre ei rămase pe pământ și făcu pieziș din dreapta cătră mine. Celălalt îmi căzu și el în stânga, înțelesei într-o clipă primejdia. Dar eram avântat în goană. Auzii vâjâitul prăjiniilor aruncate în picioarele calului. Am avut un vârtej scurt și-am căzut, însă eram deprins și cu de-acestea. În clipa prăbușirii picioarele nu-mi erau în scară. Mă rostogolii în miriște, mă ridicai iute din șale și făcui față. Țigani veneau peste mine. C-un zbârâit mă pătrunse o lovitură de fier ascuțit la coada ochiului drept. Ridicai pistolul și fulgerai la un pas, între ochi, pe cel ce mă încălica. Se

prăbuși peste mine, stropindu-mă cu sânge. Ș-auzii în preajmă și bârâitul sălbatic al lui Lupei care rupea pe celălalt.

Simții sub șold șpanga ce mă lovise. O apucaii și mă opintii în sus. În ochiul drept aveam o săgetare adâncă și forfotit de sânge. Cu ochiul teafăr zării spre șleah lumina hanului și începui a răcni c-o voce schimbată de tulburare și de durere. Lupei prinse a găfâi împrejurul meu și a-mi da târcoale. Ceilalți doi dușmani se mistuieră în întuneric. Dinspre han porniră a-mi răspunde chiuituri prelungi și se aprinseră făclii.

Până ce mi-au venit tovarășii, mi-am legat strâns cu batista de la gât ochiul atins. Calul icnea la cinci pași de mine și se opintea din când în când să se scoale. Când l-au împresurat căraușii și l-au cercetat, i-au găsit picioarele dinainte rupte. L-am lăsat acolo; și, cu aceeași voce schimbată și răgușită, am îndemnat pe toată lumea îndărăt. Au pornit cu făcliile spre plopi, și sileam și eu scrâșnind din dinți, amețit, slăbit și mișel. La fântână i-am găsit pe toți cu capetele buluc asupra colacului de piatră. Sub lumini lucea sânge proaspăt.

— Au stropșit-o ș-au prăpăstuit-o în fântână...
am grăit eu slab.

— Pe cine au prăpăstuit, pe cine au zvârlit? mă
întrebă moș Irimia.

Eu n-am mai simțit putere să răspund. Pe
sub batistă mi-a năboit iar sângele; mi se
prelingea prin mustăți și-mi intra în gură. Și
parcă gustam din sângele împrăștiat pe colacul
fântânii.

Când și sfârși căpitanul Neculai
istorisirea, asfinți soarele în munți și se întinse
umbră peste valea Moldovei și asupra hanului.
Focul se stânsese. Noi gospodarii și căraușii
din țara-de-Sus am rămas tăcuți și mâhniți.
Numai comisul Ioniță mormăi ceva și se uită cu
fudulie în juru-i. Ancuța cea tânără grăi:

— Tot așa îmi povestea și mama, demult,
despre întâmplarea asta. Țigani ceialți doi au
fugit și s-au mistuit în codru...

— Da, așa-i, asta-i o întâmplare din vremea
noastră, întări, tot fudul, comisul Ioniță de la
Drăgănești.

Am îndrăznit și eu să ridic vocea într-un târziu,
și-am întrebat:

— Mai este în ființă fântâna cu cei patru plopi?

— Nu mai este... a răspuns încet moș Leonte, cetitorul de zodii. S-a dărâmat ca toate ale lumii...

Cu toate acestea, căpitanul de mazâli o vedea. Sta împovărat în locul lui, neclintit și cu capul plecat. Obrazul drept, boțit spre ochiul stors, parcă era încleștat și pecetluit pe totdeauna într-o durere. Iar ochiul cel viu, mare și neguros, privea țintă în jos în neagră fântână a trecutului.

Târziu, la înserat, s-a aprins iar focul. Și căpitanul Isac s-a ridicat din locul lui, a prins pe Ancuța de mână și-a cerut, pentru sine și pentru soți, vin vechi în oale nouă.